

Buletin

e-ISSN: 2600-8289

Rabi'ulawal - Rabi'ulakhir 1444/ Oktober 2022

ACIS

'Bystander Effect'?

**Melazimi Kehidupan Dengan
Amal Soleh' 5**

**Peperangan Fizikal vs Serangan
Biologi & Kimia 7**

**Adat Perkahwinan dalam
Masyarakat Melayu di Malaysia 9**

eISSN 2600-8289

9 772600 828001

Adat Perkahwinan dalam Masyarakat Melayu di Malaysia

Oleh:

Nur Dalila Safiyah Abdul Karim

Pelajar Fakulti Sains Gunaan, UiTM Cawangan Negeri Sembilan, Kampus Kuala Pilah.

Nor Aini Amina Ahmad Azizi

Pelajar Fakulti Sains Gunaan, UiTM Cawangan Negeri Sembilan, Kampus Kuala Pilah.

Dr. Mohamad Hasif Jaafar

Pensyarah Kanan, Akademi Pengajian Islam Kontemporari (ACIS), UiTM Cawangan Negeri Sembilan, Kampus Kuala Pilah

Pengenalan

Perkahwinan merupakan perkara penting dalam pembentukan keluarga yang kemudiannya membentuk sebuah masyarakat dalam sesebuah daerah, negeri dan seterusnya negara. Menurut Islam, perkahwinan merupakan sunnatullah yang umum dan berlaku pada semua makhluk-Nya, baik pada manusia, haiwan mahupun tumbuh-tumbuhan. Ia adalah suatu cara yang dipilih oleh Allah S.W.T. sebagai jalan bagi makhluk-Nya untuk berkembang biak dan melestarikan hidupnya.

Perkahwinan adalah sebagai undang-undang atau proses yang dikenali sebagai adat dalam masyarakat Melayu. Sebagaimana firman Allah swt dalam surah Al-Baqarah ayat 187 yang bermaksud "Mereka (isteri) itu pakaian kamu (suami) dan kamu pakaian mereka". Bagi masyarakat Melayu adat perkahwinan berfungsi sebagai panduan tingkah laku dalam melaksanakan upacara perkahwinan.

Merisik

Permulaan proses perkahwinan ialah merisik atau menengok. Biasanya dilaksanakan oleh keluarga pihak lelaki khususnya ibu bapa. Setelah teruna dan keluarganya berkenan dengan gadis yang dipilih, usaha merisik dijalankan untuk mengetahui samada gadis itu sudah mempunyai atau tidak. Menurut adat resam perkahwinan Melayu, ibu bapa akan mengendalikan tugas memilih pengantin perempuan untuk anak lelaki mereka dengan teliti. Antara sifat-sifat yang paling dikagumi oleh bakal mertua pada zaman dahulu dan sebahagian bakal mertua pada zaman kini ialah kemahiran rumah tangga seperti memasak dan menjahit. Bagaimanapun, pencapaian yang paling disanjung ialah keupayaan anak dara untuk membaca al-Quran dengan fasih dan merdu. Pada zaman dahulu, tidak terdapat sebarang pencapaian pendidikan ketika itu. Namun pada masa kini, pendidikan agak dititikberatkan oleh bakal mertua kerana ia akan mempengaruhi kehidupan mereka selepas bernikah.

Memining

Memining gadis hanya dilakukan bila pihak gadis tersebut menyatakan persetujuannya. Tugas memining biasanya dilakukan oleh wakil kedua-dua belah pihak, biasanya ketua-ketua adat dan syarak. Perkara-perkara yang dibincangkan semasa upacara peminangan ialah hantaran belanja, persalinan dan tempoh bertunang. Pada zaman silam, dan pada takat yang tidak begitu biasa pada hari ini, adat menghantar tanda mendahului adat menghantar mas kahwin dan belanja, khususnya jika upacara melangsungkan perkahwinan ditangguhkan selama beberapa bulan. Tanda itu biasanya adalah dalam bentuk cincin emas atau berlian, dengan nilainya bergantung kepada kehendak hati serta keupayaan kewangan keluarga lelaki. Tanda itu biasanya diiringi oleh hadiah-hadiah yang lain kepada bakal pengantin perempuan. Penghantaran tanda biasanya disertai dengan majlis kenduri oleh kedua-dua keluarga.

Berina

Istiadat berina terdiri daripada tiga peringkat iaitu berina curi, berina kecil dan berina besar. Berina curi diadakan pada waktu petang hari selepas hari yang tangan dan tapak kaki bakal pengantin perempuan diinai. Bakal pengantin perempuan dihiasi dan didudukkan di atas pelamin. Berina kecil diadakan pada waktu petang hari selepas berina curi. Kaedahnya sama sahaja dengan berina curi. Istiadat berina besar pula bermula dengan para tetamu lelaki naik ke pelamin, satu demi satu, untuk membuang sedikit nasi kunyit pada sebelah kiri kanan pengantin lelaki. Istiadat ini biasanya dilakukan oleh semua tetamu yang minat, tetapi bilangan mereka harus merupakan bilangan ganjil dan bukannya genap. Ketika tetamu lelaki telah siap, para tetamu perempuan akan turut menjalankan istiadat ini dengan cara yang sama.

Bersanding

Bersanding bermaksud duduk bersebelahan di satu tempat yang istimewa. Amalan ini dianggap kemuncak majlis perkahwinan dalam adat resam perkahwinan orang Melayu. Tujuan asal majlis bersanding ini ialah untuk memperkenalkan pengantin yang bergelar raja sehari kepada orang ramai. Memang seharusnya mereka diperkenalkan sebagai pasangan suami isteri. Lebih-lebih lagi kebanyakan tetamu yang datang ke majlis walimah itu adalah bertujuan melihat dan menatap wajah pasangan raja sehari. Sekuntum bunga telur akan diberi sebagai cenderahati. Selepas bersanding, acara seterusnya ialah makan beradab. Selepas itu, sesi potong kek dan sesi bergambar bersama-sama keluarga akan diadakan. Bersanding di rumah pengantin lelaki biasanya diadakan seminggu selepas majlis di rumah pengantin perempuan. Acara yang diadakan hampir sama dengan acara semasa di rumah pengantin perempuan, tetapi lebih ringkas.

Adat Perkahwinan Mengikut Adat Perpatih

Dalam proses mendirikan sebuah keluarga, terdapat beberapa pantang larang dan peraturan yang perlu dipatuhi mengikut adat yang diamalkan. Bagi adat perpatih, mereka melarang perkahwinan dengan suku yang sama kerana mereka beranggapan bahawa hubungan antara suku yang sama adalah sangap rapat dan bersaudara. Oleh itu, hanya perkahwinan dengan suku yang lain sahaja yang dibenarkan.

Terdapat beberapa suku yang terdapat di dalam adat perpatih ini. Antaranya ialah Biduanda (Dondo), Batu Hampar (Tompar), Mungkal, Paya Kumboh (Payo Kumboh), Tiga Nenek, Batu Belang dan lain-lain lagi. Apabila sudah berkahwin, suami kepada pengantin perempuan akan digelar Orang Semenda yang bermaksud orang yang sudah berkahwin dan adat ini melarang saudara-mara dari sebelah perempuan untuk masuk campur apabila terdapat perselisihan faham atau pergaduhan yang berlaku antara suami isteri. Akhir sekali, apabila pasangan tersebut ingin mendirikan rumah, suami tersebut hendaklah mendirikan rumah di atas tanah milik isterinya kerana secara automatik, rumah itu akan menjadi milik isteri. Hal ini demikian kerana, adat perpatih mengamalkan sistem matrilineal iaitu mementingkan kaum wanita dalam semua aspek. Proses perkahwinan mereka juga akan berlainan dengan adat Temenggung kerana semasa berlangsungnya sesi pertunangan, lelaki tersebut perlu memberikan cincin kepada kakak perempuan jika masih belum berkahwin sebagai tanda pemberian hadiah.

Adat Perkahwinan Mengikut Adat Temenggung

Bagi adat Temenggung pula, adat temenggung lebih mudah dan kurang pantang larangnya. Peraturannya ialah lelaki dibenarkan berkahwin dengan sesiapa sahaja yang mereka mahukan tetapi hendaklah mengikut syariat Islam. Apabila sudah berkahwin, isteri tersebut perlu mengikut suaminya untuk tinggal bersama-sama keluarganya ataupun di rumah sendiri.